

Jerzy Myśliński

"Bibliografia prasy drugiego obiegu wydawanej w Krakowie i regionie Małopolska w okresie od 13 grudnia 1981 do 31 grudnia 1990", Wojciech Wiśniewski, Adam Roliński, [w:] "Solidarność Małopolska w podziemiu", Kraków 1991, s. 211-303 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Prasy Polskiej 31/1, 142-143

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Pozycję pisma ogólnopolskiego starano się utrzymać dostosowując tematykę do zainteresowań czytelników w całym kraju. Przykładem tego są kolumny poświęcone poszczególnym miastom, współpraca z autorami z całej Polski oraz z czasopismami zagranicznymi. „Kaktus” został zlikwidowany nagle, mimo że miał duży nakład i cieszył się znaczną popularnością. Kulisy decyzji podjętej w warszawskiej centrali RSW nie są do dziś znane (a może J. Mikołajczak uważa, że jeszcze nie czas na ich ujawnianie?). Wyjaśnienie tej sprawy będzie na pewno interesujące, tym bardziej że uległo wówczas likwidacji kilka poznańskich pism. Ostatni, 174 numer „Kaktusa” ukazał się z datą 30 czerwca 1960 r.

Ostatni rozdział książki, zatytułowany *Zywoty panów swawolnych*, stanowią sylwetki dziesięciu dziennikarzy satyryków: Stanisława Strugarka (*Bard ludowego humoru*), Tadeusza Henryka Nowaka (*Wielkopolski Franc Fiszer*), Henryka Derwicha (*À propos H. D.*), Witolda Deglera (*Fraszkiopis liryczny*), Bogdana Paluszkiewicza (*Estradowiec z urodzenia*), Jerzego Ofierskiego (*Kapelusz sołtysa*), Włodzimierza Scisłowskiego i Lecha Konopińskiego (*Wirus i Kolec*), Stanisława Mrowińskiego (*Piwopis z ulicy Wodnej*), Janusza Przybysza (*Humorysta o smutnym obliczu*). Interesujący aneks (na ponad trzydziestu stronach) stanowi wybór tekstów zamieszczonych na łamach „Kaktusa”. Uzupełnieniem wspomnień są również karykatury i fotografie, wśród których znajdziemy zdjęcie autora i zespołu redakcyjnego „Kaktusa”.

Książka J. Mikołajczaka to wspomnieniowa refleksja nad dziejami poznańskiej satyry. Wykazuje wielowątkowe powiązania dzienników i czasopism oraz dziennikarzy z satyrykami, a także zainteresowań dziennikarskich satyryków z satyrycznymi pasjami dziennikarzy. Publikacja stanowi interesujące połączenie wspomnień z informacjami uzyskanymi z różnych źródeł i opracowań.

Andrzej Gulczyński

Wojciech Wiśniewski, Adam Roliński, *Bibliografia prasy drugiego obiegu wydawniczego w Krakowie i Regionie Małopolska w okresie od 13 grudnia 1981 do 31 grudnia 1990*, [w:] *Solidarność Małopolska w podziemiu. Solidarność Regionu Małopolska w latach 1981—1989*, Kraków 1991, Tow. Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, s. 211—303.

W pośpiesznie przygotowanej publikacji źródeł do dziejów Solidarności w Małopolsce w latach osiemdziesiątych znajdujemy szczegółową bibliografię druków periodycznych wydawanych w tym okresie w drugim obiegu. Bibliografia ta, opracowana głównie z autopsji i oparta na zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej, Zarządu Regionu NSZZ Małopolska oraz zbiorach prywatnych, liczy 432 tytuły. Jeśli zestawimy to z najpełniejszą dotąd *Bibliografią publikacji podziemnych w Polsce...* Władysława i Wojciecha Chojnackich (pseud. Józefa Kamińska), okazuje się, że ta ostatnia zawiera jedynie 273 tytuły z omawianego regionu, a i te opisane zostały w sposób niepełny. Sprawa to zrozumiała, wszakże W. W. Chojnaccy pracowali w trudnych warunkach, nadto zgromadzili materiał jedynie do czerwca 1986 r. (a nie, jak błędnie notują autorzy sygnalizowanej bibliografii — do czerwca 1988 r.).

Omawiana bibliografia zawiera krótki wstęp odnotowujący literaturę tematu oraz charakterystykę warsztatu autorskiego, a także apel o uzupełnienia, które zapewne mniej dotyczyć będą samego Krakowa, bardziej zaś regionu, w którym do końca 1988 r. odnotowano jedynie 31 tytułów. Całość bibliografii została po-

dzielona na pięć działów, z których najobszerniejszy (*Krakowska prasa drugiego obiegu 31 XII 1981 — 31 XII 1988*) zawiera 281 pozycji. Kolejne to: *Prasa drugiego obiegu w Regionie Małopolska 31 XII 1981 — 31 XII 1988*, *Krakowska prasa drugiego obiegu, obywatelska i solidarnościowa 1 I 1989 — 31 XII 1990*, *Prasa drugiego obiegu, obywatelska i solidarnościowa w Regionie Małopolska 1 I 1989 — 31 XII 1990* oraz *Krakowskie reedycje pism emigracyjnych* (3 pozycje).

Bardzo to cenne wydawnictwo, które zapewne autorzy będą uzupełniać i doskonalić, ma dla historyka prasy dwa minusy: bibliografia nie zawiera żadnych informacji o miejscu przechowywania opisanych tytułów, choćby tylko tych przechowywanych w zbiorach publicznych, oraz operuje mało uzasadnioną merytorycznie cezurą końcową. Oczywiście, ogromną zaletą publikacji jest już fakt jej zaistnienia. Wydaje się, że autorzy słusznie zdecydowali się przekazać użytkownikom pierwszy etap swoich poszukiwań, dając tym samym podstawę do uzupełnienia zgromadzonego materiału. Dodać przy tym trzeba, że bibliografia zawiera wprawdzie przeważnie opisy wydawnictw periodycznych NSZZ Solidarność, ale jej słusznym zamierzeniem jest rejestracja całej produkcji periodycznej drugiego obiegu, niezależnie od proveniencji.

Jerzy Myśliński

Jerzy Myśliński, *Mikrofon i polityka. Z dziejów radiofonii polskiej 1944—1960*. Warszawa 1990, ss. 364.

Doświadczony historyk prasy, dysponujący dobrym warsztatem, podjął trud penetrowania „mass medium” o odmiennych środkach wyrazu i przekazu. Nie jest mi znana inna tego rodzaju i zasięgu próba. Nielicznych prac badawczych w dziedzinie radia podejmowali się dotychczas radiowcy o aspiracjach naukowych, jak np. Józef Mayen w pracy *O komunikatywności dziennika radiowego* czy dr Bogdan Tuszyński w pracy *Radio i sport*. Szczególna emocjonalna więź, łącząca pracowników radia (zwłaszcza starszych i długoletnich) z instytucją, rzutuje na ich opracowania. Praca J. Myślińskiego jest pozbawiona tego emocjonalnego stosunku — i jest to jedna z największych jej zalet — pisana chłodno, z dystansem, bez pośpiesznych ocen i łatwych oskarżeń, bez „ustawiającego” komentarza, co czyni ją szczególnie interesującą dla ludzi radia, którzy omawiane okresy wypisane mają w życiorysy. Wreszcie radio stało się przedmiotem zainteresowania interdyscyplinarnego, z zastosowaniem innego warsztatu naukowego; dociekania na ten temat mogą się stać fragmentami szerszych opracowań historii Polski Ludowej.

Opracowanie naukowe dziejów Polski Ludowej staje się silnie odczuwaną potrzebą w miarę jak jej dzieje stają się zamkniętą przeszłością. Autor jest tego w pełni świadomy, cytując we *Wstępie* opracowania komisji KC PZPR Hieronima Kubiaka „dla wyjaśnienia okoliczności, faktów i przyczyn konfliktów społecznych w dziejach Polski Ludowej”. Środki społecznego przekazu, a zwłaszcza tak od początku preferencyjnie traktowane Polskie Radio, nawet w ocenie Komisji KC były czynnikami kryzysogennymi (przez „powierzchnową propagandę osiągnięć, a nawet manipulowanie informacją”, „ograniczenie jawności życia publicznego, nieuzasadnione tendencyjne zawężanie informacji, brak klarownych zasad w dziedzinie publikacji”). Uznając w pełni za słuszną tak krytyczną (w przeciwieństwie do apologetycznych lub nawet triumfalistycznych) ocenę działalności radia ze strony głównego dysponenta trudno powstrzymać się od uwagi, że dziś ona już nie wystarcza i wymaga precyzyjniej sformułowanych pytań badawczych, które mo-